

**You have downloaded a document from
RE-BUS
repository of the University of Silesia in Katowice**

Title: Słowo wstępne

Author: Mariola Jarczykowa, Bożena Mazurkova

Citation style: Jarczykowa Mariola, Mazurkova Bożena. (2015). Słowo wstępne. W: M. Jarczykowa, B. Mazurkova, M. Marcinkowska-Malara (red.), "Wypowiedzi zalecające w książce dawnej i współczesnej" (S. 7-8). Katowice : Wydawnictwo Uniwersytetu Śląskiego.

Uznanie autorstwa - Użycie niekomercyjne - Bez utworów zależnych Polska - Licencja ta zezwala na rozpowszechnianie, przedstawianie i wykonywanie utworu jedynie w celach niekomercyjnych oraz pod warunkiem zachowania go w oryginalnej postaci (nie tworzenia utworów zależnych).

UNIwersYTET ŚLĄSKI
W KATOWICACH

Biblioteka
Uniwersytetu Śląskiego

Ministerstwo Nauki
i Szkolnictwa Wyższego

**You have downloaded a document from
RE-BUŚ
repository of the University of Silesia in Katowice**

Title: Słowo wstępne

Author: Jarczykowa Mariola, Mazurkowa Bożena

Citation style: Jarczykowa Mariola, Mazurkowa Bożena. (2015). Słowo wstępne. W: M. Jarczykowa, B. Mazurkowa, M. Marcinkowska-Malara (red.), "Wypowiedzi zalecające w książce dawnej i współczesnej" (S. 7-8). Katowice : Wydawnictwo Uniwersytetu Śląskiego.

Uznanie autorstwa - Użycie niekomercyjne - Bez utworów zależnych Polska - Licencja ta zezwala na rozpowszechnianie, przedstawianie i wykonywanie utworu jedynie w celach niekomercyjnych oraz pod warunkiem zachowania go w oryginalnej postaci (nie tworzenia utworów zależnych).

UNIwersYTET ŚLĄSKI
W KATOWICACH

Biblioteka
Uniwersytetu Śląskiego

Ministerstwo Nauki
i Szkolnictwa Wyższego

Słowo wstępne

Ogłaszaniu dzieł od początku towarzyszyły starania o zdobycie przychylności potencjalnych czytelników oraz – już w „erze Gutenberga” – zachęcenie ich do nabywania wydrukowanych tekstów. Trwałymi śladami owych zabiegów są zalecające wypowiedzi, zamieszczane w książce dawniej i dziś. Teksty te były niegdyś bardzo różnorodne, ale i w obecnych publikacjach występują w licznych wariantach. Dawniej umieszczano je w różnych miejscach: na karcie tytułowej, na jej odwrocie, w składkach poprzedzających publikowane dzieło lub na kartach dodanych po jego zakończeniu. Natomiast w książce współczesnej funkcje reklamowe najczęściej przejmują okładki – zarówno zamieszczane tam elementy graficzne, jak i przekaz słowny. Autorzy, drukarze, księgarze oraz inne osoby, którym z różnych względów zależało na promowaniu pisarzy i konkretnych utworów, starannie przygotowywali niegdyś literacką ramę wydawniczą dzieł, ponieważ sprzyjało to lepszemu nawiązywaniu relacji z odbiorcami. W tym zakresie współcześnie, w związku z nowymi możliwościami technicznymi, zmieniły się jedynie formy oddziaływania na potencjalnych czytelników.

Badania nad elementami delimitacji dzieła w dawnych edycjach (także zalecającymi) od kilku dziesięcioleci prowadzą pracownicy Zakładu Historii Literatury Baroku i Dawnej Książki na Uniwersytecie Śląskim. Są one inspirowane przez szkołę badawczą utworzoną przez Renardę Ocieczek na katowickiej polonistyce. Pokłosie wydawnicze tych studiów stanowią liczne książki i rozprawy, szczególnie monografie w całości poświęcone różnym elementom literackiej i edytorskiej oprawy dzieł¹. Wydawany obecnie tom kontynuuje te tradycje, kon-

¹ Zob. tomy zbiorowe: *O literackiej ramie wydawniczej w książkach dawnych*. Red. R. OCIECZEK. Katowice 1990; *Przedmowa w książce dawnej i współczesnej*. Red. R. OCIECZEK, przy współudziale R. RYBY. Katowice 2002; *Dedykacja w książce dawnej i współczesnej*. Red. R. OCIECZEK, A. SITKOWA. Katowice 2006.

centrując się na zalecających aspektach otwierających i zamykających książkę – od antyku po najnowsze publikacje, wydane już w XXI wieku.

Wagi pozyskania przychylności czytelników byli świadomi już starożytni, stosując sprawdzone chwyt retoryczne w przedmowach do dzieł naukowych. Autorzy podkreślali swoją skromność, pisali o możliwych niedoskonałościach pracy, wykorzystując różne techniki inwencyjne. Wskazywali walory dzieła, przybliżali ich tematykę, przekonywali o swym zaangażowaniu dla dobra odbiorcy. Nawiązania do tradycji antycznej sztuki wymowy spotykamy w rozważaniach teoretyków w epokach późniejszych, na przykład w pracach Jana Kwiatkiewicza, wykładowcy w kilku kolegiach jezuickich w XVII wieku.

Wypowiedzi zalecające wiążą się głównie z praktyką edytorską – od XV do XXI wieku, występują w dziełach bardzo zróżnicowanych gatunkowo i tematycznie. Zachęty do lektury odnajdujemy w listach dedykacyjnych, przedmowach, w aprobach cenzorskich, notach wydawniczych, w wierszach do czytelnika, stemmatach, w biogramach autorów, a nawet w marginaliach. Spotykamy je w książkach o tematyce świeckiej i religijnej, w dziełach twórców znanych i pisarzy *minorum gentium*, w imponujących woluminach *in folio* i w wydaniach broszurowych. W zachętach do lektury akcentowano erudycję i zalety autorów, artystyczne, dydaktyczne lub użytkowe walory dzieł, a także ich staranną szatę edytorską.

Piśmiennicze, literackie i graficzne elementy, tworzące oprawę tekstu głównego, nie były związane z nim na stałe. Dla kolejnych edycji mogły powstać nowe części ramowe, inne pochwały dzieła i autora. Zastępowały elementy nieaktualne lub nieaprobowane przez innych wydawców. Wypowiedzi zalecające, jak przekonują badania, nie tylko promują dzieła, są też rodzajem instruktażu określającego – „jak czytać”, stanowią również swoisty gest rytualny, który tworzy wspólnotę autorów i odbiorców.

Łaskawy Czytelniku,

masz przed sobą książkę pożyteczną i starannie przygotowaną, z tekstami Uczonych z wielu polskich ośrodków akademickich. Reprezentują oni różne dyscypliny naukowe i zajmują się dziełami powstałymi na przestrzeni tysiącleci (od starożytności do XXI wieku). Artykuły, ze względu na temat uporządkowane chronologicznie, uświadamiają, jak doskonalono sztukę promowania publikacji, jak korzystano z doświadczeń poprzedników, jak wprowadzano odbiorców do lektury dzieła. Ufamy, że czas spędzony z tą książką będzie czasem przyjemnym i pełnym inspirujących myśli towarzyszących słowom Autorów.

Z tym bądź łaskaw

Redaktorzy